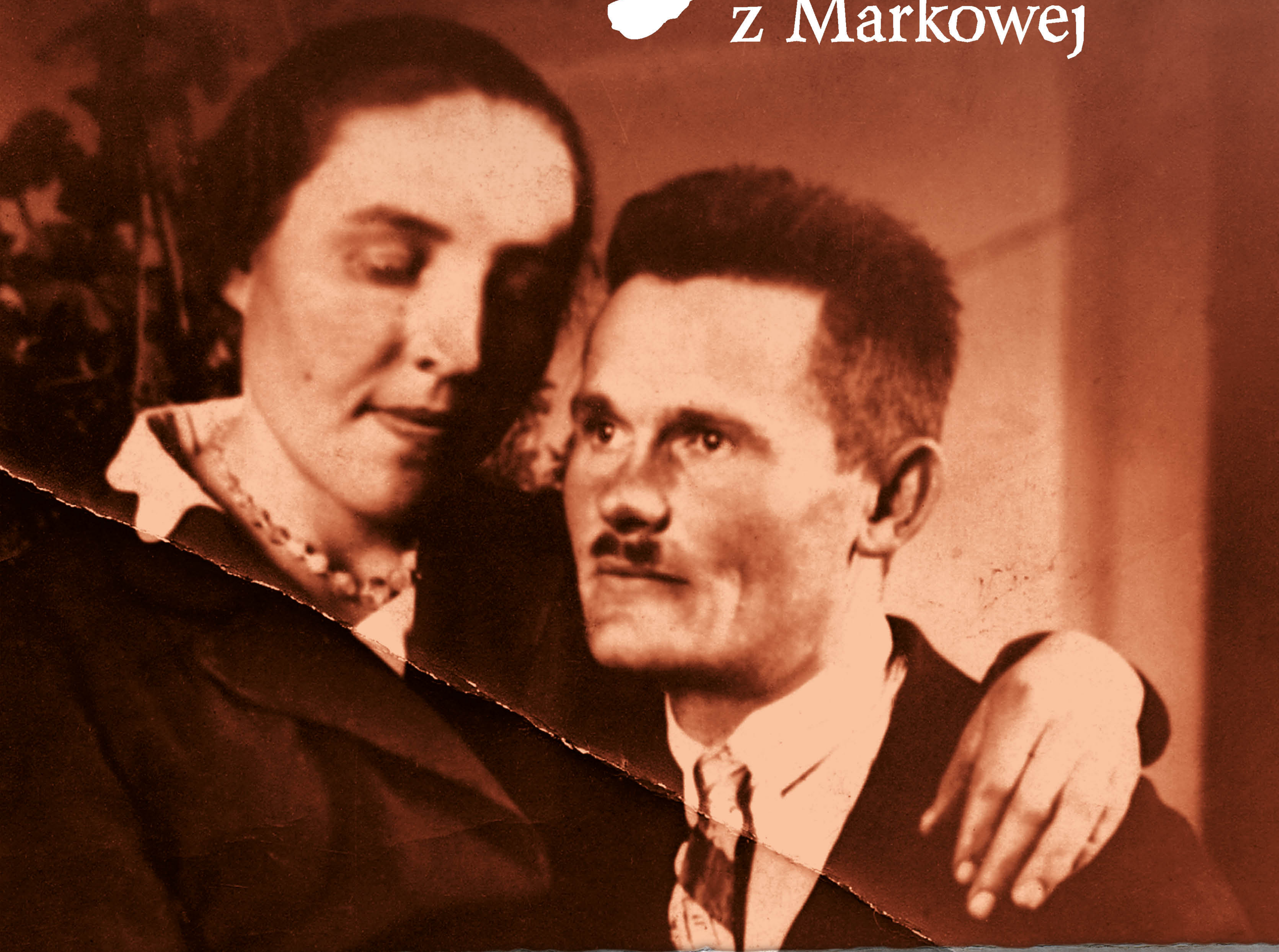

Samarytanie

z Markowej

Die Samariter

von Markowa

Samaritanen

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Samarytanie

WPROWADZENIE DO WYSTAWY

Szanowni Państwo!

Zapraszam do obejrzenia ekspozycji „Samarytanie z Markowej”. Prezentuje ona szlachetność i piękno człowieczeństwa Rodziny Ulmów.

We wrześniu 1939 roku nazistowskie Niemcy podbiły zbrojnie większą część terytorium Polski. Realizując ludobójczą zbrodnię Holokaustu, hitlerowscy okupanci wprowadzili okrutne prawo: za każdą próbę pomocy ukrywającemu się Żydowi groziła kara śmierci. Mimo to Wiktoria i Józef Ulmowie, mieszkańcy wsi Markowa na Podkarpaciu, w południowo-wschodniej Polsce, poświęcili własne życie, aby ratować Gołdę Grünfeld, Leę Didner z córeczką oraz Saula Goldmana z czterema synami. Ulmowie wraz z sześciorgiem własnych dzieci ponieśli śmierć w imię solidarności z bliźnimi. Ratujący i ratowani, ukrywający i ukrywani zginęli razem z rąk niemieckich prześladowców. Ich heroiczna odwaga i determinacja, chociaż przypłacona tak straszną tragedią, umocniła więzi łączące polską i żydowską społeczność Markowej. Aż do końca wojny Polacy z tej miejscowości dawali schronienie ponad dwadzieściorgu Żydom.

Wystawa poświęcona jest rodzinie niezwyklej, ale zarazem jednej z wielu bohaterskich polskich rodzin, które w latach Zagłady podejmowały najwyższe ryzyko dla ratowania żydowskich współobywateli. Wszyscy oni dali wspaniałe świadectwo miłosierdzia, godności i niewiarygodnej wręcz odwagi. W godzinie próby fundamentalne wartości, którymi się kierowali,

znajdowały wyraz w podstawowych gestach współczucia i aktywnej pomocy. Córka innych podkarpackich Samarytan, Szymona i Marii Fołtów ze wsi Jankowice niedaleko miasta Jarosław, te najtrudniejsze w życiu doświadczenia opisywała później najprostszymi słowami: „byliśmy zżyci jak rodzina. [...] Cieszyliśmy się, że oni żyją”.

My, Polacy, wypełniamy obowiązek zachowania pamięci o naszych rodakach, którzy nie ulegli się terroru niemieckich okupantów i czynili wszystko, co było w ich mocy, dla ocalenia mordowanych. Polacy ratujący Żydów są naszymi narodowymi bohaterami. Jesteśmy winni cześć każdemu z nich, a szczególnie tym, którzy za swoją szlachetność zapłacili życiem własnym i swoich bliskich.

Należne w wymiarze świeckim uhonorowanie w przypadku Rodziny Ulmów wkrótce zyska także wymiar religijny. Wiara chrześcijańska umacnia nas bowiem w przekonaniu, że złożona przez nich ofiara w imię miłości bliźniego nie była daremna i została po śmierci obficie nagrodzona. Oczekując na wrześniowe uroczystości, podczas których męczennicy z Markowej zostaną ogłoszeni błogosławionymi Kościoła katolickiego, raz jeszcze przypomnijmy sobie ich historię, przedstawioną w tej ekspozycji.

ANDRZEJ DUDA
PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

EINFÜHRUNG ZUR AUSSTELLUNG „SAMARITER AUS MARKOWA. DIE ULMAS – POLEN, DIE VON DEUTSCHEN ERMORDET WURDEN, WEIL SIE JUDEN HALFEN“

Sehr geehrte Damen und Herren!

Hiermit möchte ich Sie einladen, die Ausstellung „Samariter aus Markowa“ zu besuchen. Sie zeigt den Edelmut und die Schönheit der Menschlichkeit der Familie Ulma.

Im September 1939 eroberte Nazi-Deutschland den größten Teil des polnischen Territoriums mit Waffengewalt. Im Zuge des Völkermordes des Holocausts führten die Nazibesatzer ein grausames Gesetz ein: Jeder Versuch, einem versteckten Juden zu helfen, wurde mit dem Tod bestraft. Trotzdem opferten Wiktoria und Józef Ulma aus dem Dorf Markowa in der Region Podkarpacie im Südosten Polens ihr eigenes Leben, um Gołda Grünfeld, Lea Didner und ihre Tochter sowie Saul Goldman und seine vier Söhne zu retten. Die Ulmas und ihre sechs Kinder starben im Namen der Solidarität mit ihren Nachbarn. Die Retter und die Geretteten, die Versteckenden und die Versteckten starben gemeinsam durch die Hand ihrer deutschen Verfolger. Ihr heldenhafter Mut und ihre Entschlossenheit, auch wenn sie mit einer so schrecklichen Tragödie bezahlt wurden, stärkten das Verhältnis, welches die polnische und die jüdische Gemeinde von Markowa verbanden. Bis zum Ende des Krieges gewährten die Polen dieses Dorfes mehr als zwanzig Juden Unterschlupf.

Die Ausstellung ist einer außergewöhnlichen Familie gewidmet, aber auch einer der vielen heldenhaften polnischen Familien, die in den Jahren des Holocausts die größten Risiken auf sich nahmen, um ihre jüdischen Mitbürger zu retten. Sie alle legten ein großartiges Zeugnis der Barmherzigkeit, der Würde und des unglaublichen Mutes ab. In der Stunde der Prüfung fanden ihre Grundwerte ihren Ausdruck in einfachen

Gesten des Mitgeföhls und der aktiven Hilfe. Die Tochter einer anderen Samariterfamilie aus der Region Podkarpacie, Szymon und Maria Fołta aus dem Dorf Jankowice in der Nähe der Stadt Jarosław, beschrieb diese schwersten Erfahrungen ihres Lebens später mit den einfachsten Worten: „Wir waren uns so nah wie eine Familie. [...] Wir waren glücklich, dass sie noch lebten”.

Wir Polen haben die Pflicht, die Erinnerung an unsere Landsleute zu bewahren, die den Terror der deutschen Besatzer nicht fürchteten und alles in ihrer Macht Stehende taten, um die Ermordeten zu retten. Polen, die Juden gerettet haben, sind unsere Nationalhelden. Wir schulden jedem einzelnen von ihnen Ehre, vor allem jenen, die ihren Edelmut mit ihrem eigenen Leben und dem ihrer Angehörigen bezahlt haben.

Die weltliche Ehre, die der Familie Ulma gebührt, wird bald auch eine religiöse Dimension bekommen. Denn der christliche Glaube bestärkt uns in der Überzeugung, dass das Opfer, welches sie im Namen der Nächstenliebe gebracht haben, nicht umsonst war und nach dem Tod reich belohnt wurde. In Erwartung der Feierlichkeiten im September, bei denen die Märtyrer von Markowa von der katholischen Kirche gesegnet werden, sollten wir uns ihre Geschichte, die in dieser Ausstellung dargestellt wird, noch einmal ins Gedächtnis rufen.

ANDRZEJ DUDA
PRÄSIDENT DER REPUBLIK POLEN

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

Samarytanie

ULMOWIE – POLACY ZAMORDOWANI PRZEZ NIEMCÓW ZA POMOC ŻYDOM

24 III 1944 r., podczas II wojny światowej, Niemcy zamordowali polską rodzinę Ulmów razem z ukrywanymi przez nich Żydami z rodzin Didnerów, Grünfeldów i Goldmanów.

Markowa, w której rozegrała się tragiczna historia, położona jest w południowo-wschodniej części Polski, niedaleko Łańcuta, około trzystu kilometrów od Warszawy. W okresie międzywojennym (1918–1939) wieś liczyła 4500 mieszkańców, w tym około 120 Żydów. Duże wpływy na tym terenie miał ruch ludowy, dzięki któremu wykształciła się lokalna elita – rolnicy otwarci na świat i nowoczesnie gospodarujący, a jednocześnie przywiązani do swojej wiary katolickiej i warunkujących ją ewangelicznych przykazań. W takiej duchowej atmosferze zostali wychowani Wiktoria Niemczak i Józef Ulma, którzy pobrali się w 1935 r. i wkrótce doczekali liczego potomstwa. Oprócz uprawy roli Józef zajmował się fotografią, ogrodnictwem, hodowlą jedwabników, konstruowaniem urządzeń mechanicznych, a także działalnością społeczną w ruchu spółdzielczym, Stowarzyszeniu Młodzieży Katolickiej oraz w związanym z ruchem ludowym Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici”, Wiktoria zaś opiekowała się domem i dziećmi (Stasią, Basią, Władziem, Franusiem, Antosiem i Marysią).

W 1942 r. okupujący Polskę Niemcy zgładzili większość markowskich Żydów. 13 XII 1942 r. pod groźbą śmierci zmusili niektórych mieszkańców Markowej do poszukiwania ukrywających się Żydów. Następnego dnia pojmane ofiary

(25 osób) zamordowała niemiecka żandarmeria. Pomimo tych tragicznych wydarzeń – z pełną świadomością, że grozi za to śmierć – dziewięć polskich rodzin nadal ukrywało u siebie Żydów. Jedną z nich byli Ulmowie. Wiosną 1944 r. zostali zadenuncjowani (zapewne przez granatowego policjanta z Łańcuta). 24 III 1944 r. wszystkich Polaków (w tym sześcioro małych dzieci i będącą w ciąży Wiktorię) razem z ukrywanymi Żydami (Saulem Goldmanem i jego czterema synami – Baruchem, Mechelem, Joachimem i Mojżeszem których nazywano w Markowej Szallami, a także dwiema córkami i wnuczką Chaima Goldmana z Markowej – Leą Didner i jej córką Reszlą oraz Gołą Grünfeld) zamordowali na miejscu niemieccy żandarmi. Do końca okupacji niemieckiej w chłopskich domach w Markowej przeżyło 21 Żydów. W 1995 r. Wiktoria i Józefa Ulmów zaliczono w poczet Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. W 2003 r. Kościół katolicki rozpoczął ich proces beatyfikacyjny. W marcu 2016 r. w Markowej zostało otwarte Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów. 17 grudnia 2022 r. papież zatwierdził dekret o męczeństwie rodziny Józefa i Wiktorii Ulmów, a następnie wyznaczył datę beatyfikacji na 10 września 2023 r.

DIE FAMILIE ULMA – VON DEN DEUTSCHEN ERMORDETE POLEN, DIE JUDEN HALFEN

Am 24. März 1944, während des Zweiten Weltkriegs ermordeten die Deutschen die polnische Familie Ulma zusammen mit den Juden der Familien Didner, Grünfeld und Goldman, die sie versteckt hielten.

Der Ort Markowa, wo sich diese tragische Geschichte ereignete, liegt im Südosten Polens in der Nähe von Łańcut, etwa dreihundert Kilometer von Warszawa (Warschau entfernt). In der Zwischenkriegszeit (1918–1939) zählte das Dorf 4500 Einwohner, darunter etwa 120 Juden. Die Bauernbewegung war in der Region sehr einflussreich und brachte eine lokale Elite hervor – Bauern, die der Welt und der modernen Landwirtschaft gegenüber aufgeschlossen waren, aber gleichzeitig an ihrem katholischen Glauben und den daraus resultierenden Geboten des Evangeliums festhielten. In dieser geistigen Atmosphäre wuchsen Wiktoria Niemczak und Józef Ulma auf. Sie heirateten 1935 und wurden bald mit zahlreichen Kindern gesegnet. Neben der Landwirtschaft beschäftigte sich Józef mit Fotografie, Gärtnerei, Seidenraupenzucht, Maschinenbau und gesellschaftlichem Engagement in der Genossenschaftsbewegung, im katholischen Jugendverband und im Landjugendverband „Wici“, der mit der Bauernbewegung verbunden war, während Wiktoria sich um den Haushalt und die Kinder (Stasia, Basia, Władzio, Franuś, Antoś und Marysia) kümmerte.

1942 vernichteten die Deutschen, die Polen besetzt hatten, die meisten Juden in Markowa. Am 13. Dezember 1942 zwangen sie einige Einwohner von Markowa unter Androhung des Todes, nach versteckten Juden zu suchen.

Am folgenden Tag wurden die gefangenen Opfer (25 Personen) von der deutschen Gendarmerie ermordet. Trotz dieser tragischen Ereignisse versteckten neun polnische Familien, die wussten, dass ihnen der Tod drohte, weiterhin Juden in ihren Häusern. Unter ihnen war die Familie Ulma. Im Frühjahr 1944 wurden sie denunziert (wahrscheinlich von einem Blauen Polizisten aus Łańcut). Am 24. März 1944 wurden alle Polen (darunter sechs kleine Kinder und die schwangere Wiktoria) zusammen mit den von ihnen versteckten Juden (Saul Goldman und seine vier Söhne – Baruch, Mechel, Joachim und Mojżesz, die in Markowa Shalls genannt wurden, sowie die beiden Töchter und die Enkelin von Chaim Goldman aus Markowa – Lea Didner und ihre Tochter Reszla sowie Goła Grünfeld) an Ort und Stelle von den deutschen Gendarmen ermordet. Bis zum Ende der deutschen Besatzung überlebten 21 Juden auf den Bauernhöfen in Markowa.

1995 wurden Wiktoria und Józef Ulma in die Liste der Gerechten unter den Völkern aufgenommen. Im Jahr 2003 leitete die katholische Kirche den Seligsprechungsprozess für die beiden ein. Im März 2016 wurde in Markowa das Familie-Ulma-Museum eröffnet, das der Rettung von Juden durch Polen während des Zweiten Weltkriegs gewidmet ist. Am 17. Dezember 2022 bestätigte der Papst das Dekret über das Martyrium der Familie von Józef und Wiktoria Ulma und setzte den Termin für die Seligsprechung auf den 10. September 2023 fest.

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

ŚRODOWISKO RODZINNE

DAS UMFELD DER FAMILIE

1 Dom Wiktorii i Józefa Ulmów wybudowany w latach 30. XX w.
Das Haus von Wiktoria und Józef Ulma, erbaut in den 1930er Jahren

2 Józef (pierwszy z prawej) z rodzicami i braćmi
Józef (erster von rechts) mit seinen Eltern und Brüdern

3 Rodzice Józefa – Marcin i Franciszka Ulmowie z córką Marią i synami Antonim i Władysławem
Józefs Eltern – Marcin und Franciszka Ulma mit ihrer Tochter Maria und den Söhnen Antoni und Władysław

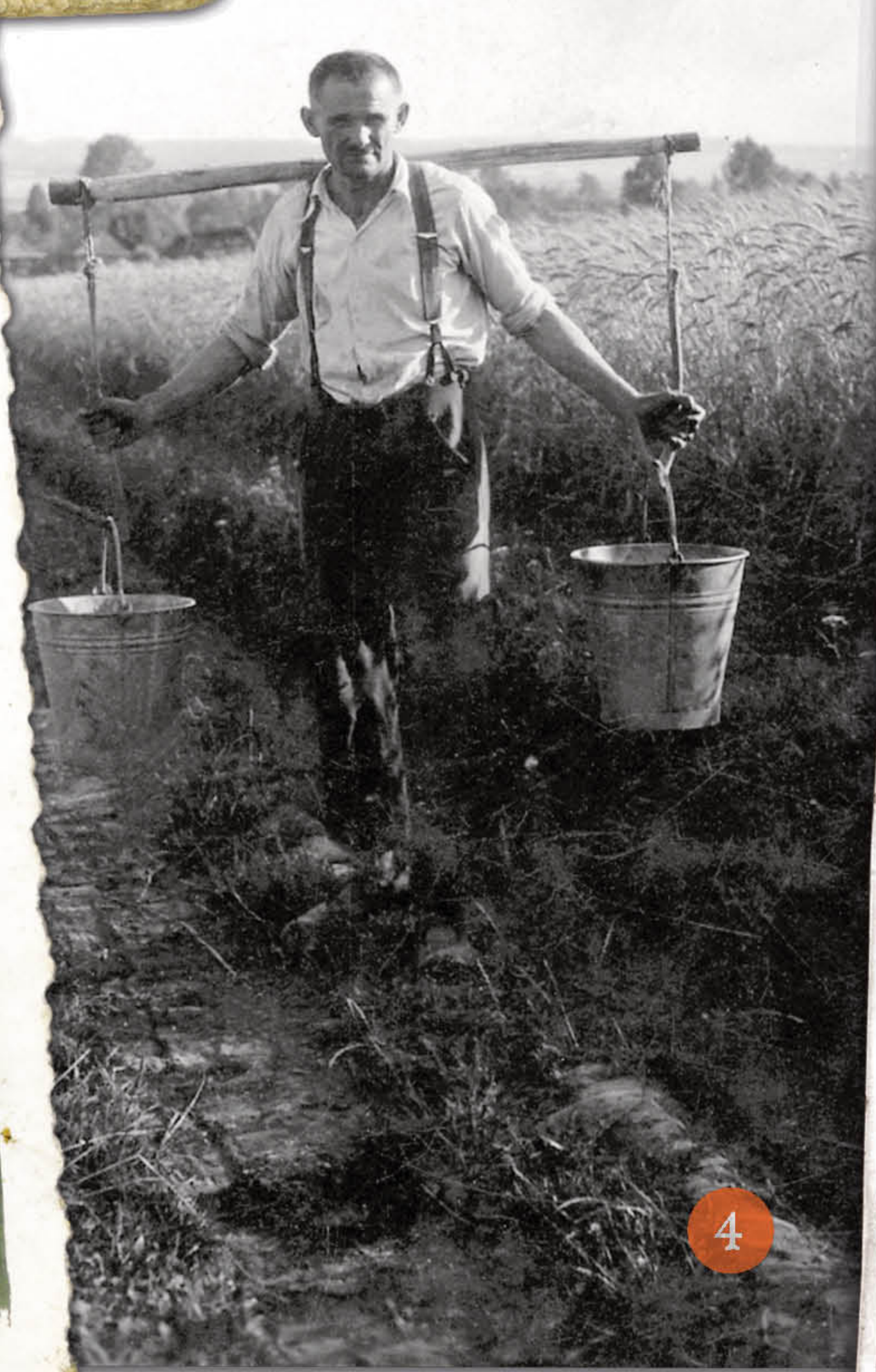
4 Wiktoria z dziećmi oraz z krewnymi i sąsiadami w swoim ogrodzie
Wiktoria mit ihren Kindern, Verwandten und Nachbarn im Garten

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

MAŁŻEŃSTWO

DIE EHE

1 Wiktoria i Józef jako młodzi małżonkowie przed domem rodzinnym
Wiktoria und Józef als junges Ehepaar vor dem Haus der Familie

2 Wesele Wiktorii i Józefa w dniu 7 VII 1935 r.
Hochzeit von Wiktoria und Józef am 7. Juli 1935

3 Wiktoria myjąca naczynia
Wiktoria beim Abwasch

4 Józef niosący wodę w nosidłach
Józef trägt Wasser am Schulterjoch

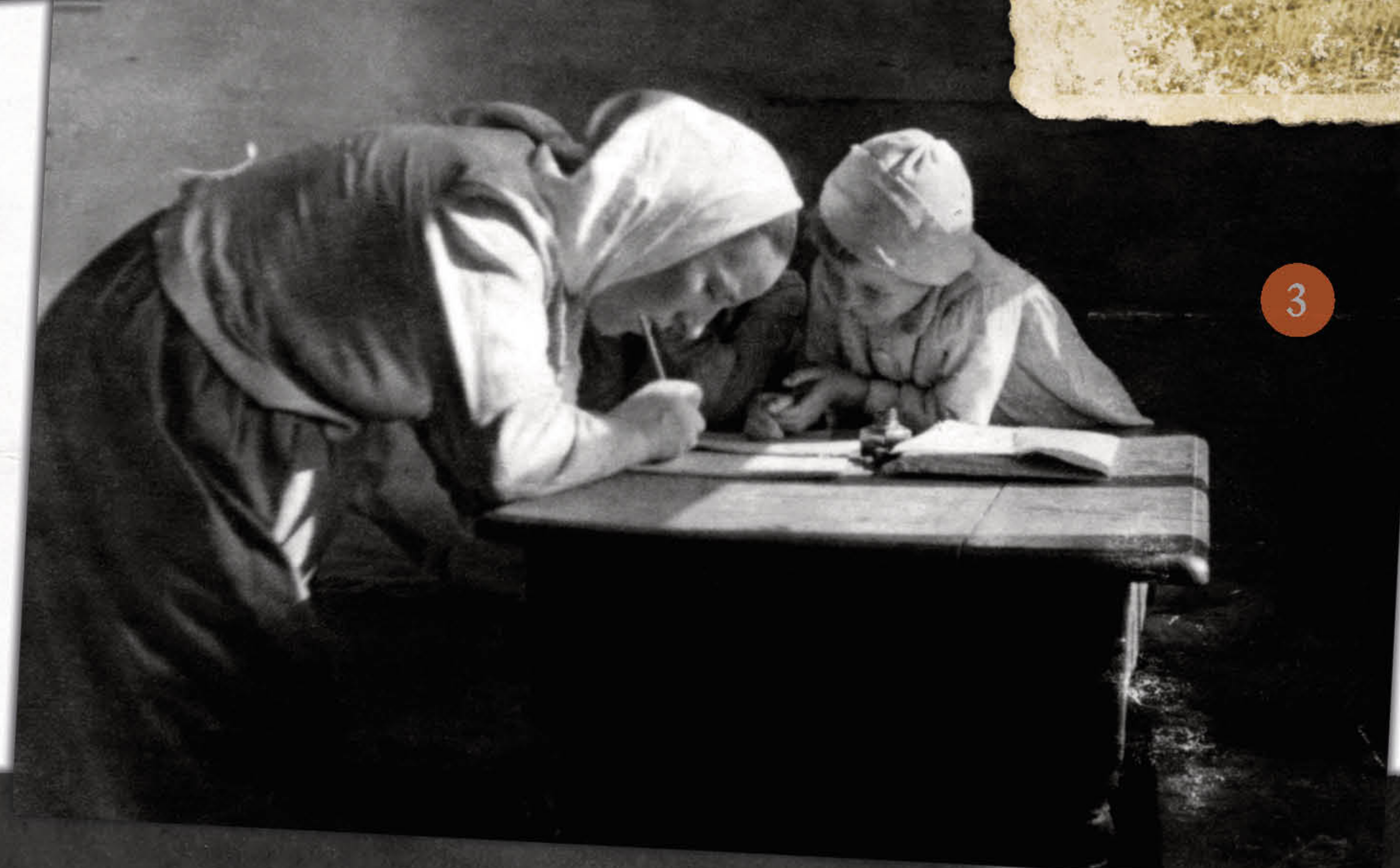
5 Józef z Wiktorią w stanie błogosławionym
Józef mit der schwangeren Wiktoria

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

DZIECI

DIE KINDER

1 Władzio, Stasia, Basia i Franuś w ogrodzie
Władzio, Stasia, Basia und Franuś im Garten

2 Wiktoria z dziećmi: Władzio, Stasia z Marysią na rękach, Franuś (na baranku),
Basia i Antoś
Wiktoria mit ihren Kindern: Władzio, Stasia mit Marysia auf dem Arm,
Franuś (auf dem kleinen Widder), Basia und Antoś

3 Wiktoria pomagająca dzieciom w odrabianiu lekcji
Wiktoria mit Kindern bei den Hausaufgaben

4 Bawiąca się Marysia
Marysia beim Spielen

5 Stasia ucząca się pisać
Stasia lernt Schreiben

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

OPIEKA NAD GOSPODARSTWEM

DIE BEWIRTSCHAFTUNG DES HOFES

1 Pismo Józefa Ulmy do Lwowskiej Izby Rolniczej z prośbą o pomoc w hodowli jedwabników.

Schreiben von Józef Ulma an die Landwirtschaftskammer in Lemberg mit der Bitte um Hilfe bei der Seidenraupenzucht

2 Prenumerata „Przeglądu Ogrodniczego”
Abonnement der Zeitschrift „Przegląd Ogrodniczy“ („Garten-Rundschau“)

3 List Józefa do rodziców napisany w okresie nauki w szkole rolniczej w Pilźnie

Brief von Józef Ulma an seine Eltern, geschrieben während seines Studiums an der Landwirtschaftsschule in Pilzno

4 Dyplom Okręgowego Towarzystwa Rolniczego dla Józefa Ulmy „Za wzorową hodowlę jedwabników”

Diplom der Bezirkslandwirtschaftskammer für Józef Ulma „Für vorbildliche Seidenraupenzucht“

5 Dyplom Okręgowego Towarzystwa Rolniczego dla Józefa Ulmy „Za pomysłowe ule i narzędzia pszczelarskie własnej produkcji”

Diplom der Bezirkslandwirtschaftskammer für Józef Ulma „Für erfinderische Bienenstöcke und Imkereigeräte aus eigener Herstellung“

Samarytanie

z Markowej

Die Samariter

von Markowa

PRACA NA ROLI I W OGRODZIE

ARBEIT AUF DEM FELD UND IM GARTEN

1 Żniwa na polu Ulmów (kosiarze).
Ernte auf dem Feld der Ulmas (Schnitter)

2 Józef pracujący w ogrodzie
Józef im Garten

3 Wiktoria plewiąca pomidory
Wiktoria jätet Unkraut im Tomatenbeet

4 Sadzenie ziemniaków
Beim Kartoffelsetzen

5 Józef w swojej pasiece
Józef in seinem Bienenhaus

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

ŻYCIE DUCHOWE

DAS GEISTLICHE LEBEN

1 Wizerunek Chrystusa Ukrzyżowanego z informacją o członkostwie Józefa Ulmy w Związku Mszalnym Diecezji Przemyskiej
Bildnis des Gekreuzigten Christus mit einer Information über die Mitgliedschaft von Józef Ulma im Messbund der Diözese Przemysł

3 Kościół parafialny pw. św. Doroty w Markowej
Pfarrkirche der St. Dorothea in Markowa

2 Pismo Święte należące do Wiktorii i Józefa
Bibel von Wiktoria und Józef

4 Zaznaczone fragmenty Pisma Świętego mówiące o miłości i miłosierdziu wobec innych ludzi (podkreślone prawdopodobnie przez Józefa lub Wiktorię)
Markierte Bibelstellen, die von Nächstenliebe und Barmherzigkeit gegenüber anderen Menschen sprechen (wahrscheinlich von Józef oder Wiktoria unterstrichen)

Samarytanie

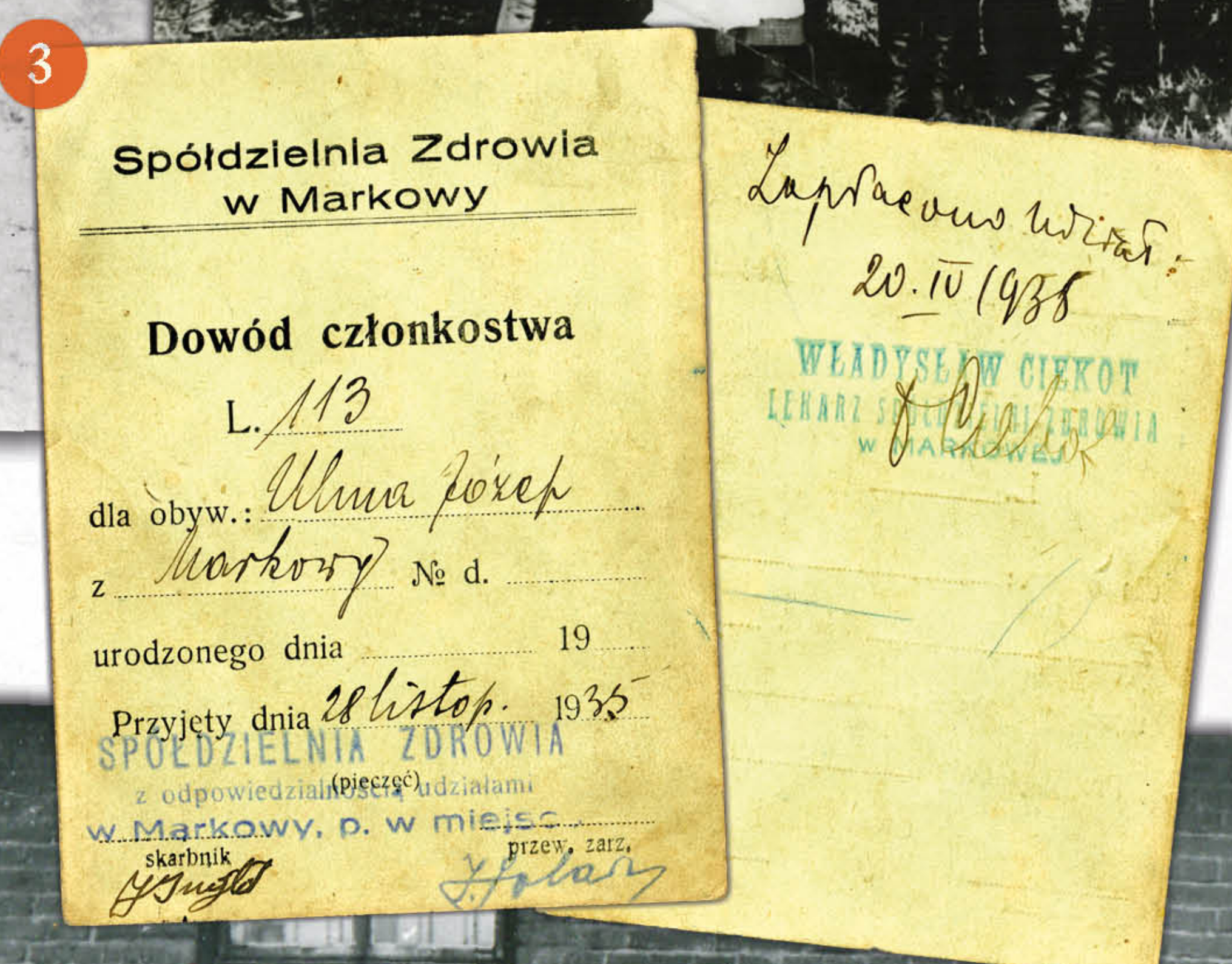
z Markowej

Die Samariter

von Markowa

DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA I ARTYSTYCZNA

GESELLSCHAFTLICHE UND KÜNSTLERISCHE AKTIVITÄTEN

1 Józef wśród swoich współpracowników ze Spółdzielni Mleczarskiej
Józef mit seinen Kollegen in der Molkereigenossenschaft

2 Aktorzy przed Domem Ludowym; siódma z lewej Wiktoria Niemczak
Schauspieler vor dem Volkshaus; siebenter von links: Wiktoria Niemczak

3 Legitymacja Józefa jako członka Spółdzielni Zdrowia w Markowej
Karte von Józef als Mitglied der Gesundheitsgenossenschaft in Markowa

4 Zespół teatralny ZMW RP „Wici” z Markowej przed spektaklem „Kościuszko pod Racławicami”
Theatergruppe des Landjugendverbandes „Wici“ (ZMW RP „Wici“) aus Markowa vor der Aufführung des Bühnenstücks „Kościuszko pod Racławicami“ („Kościuszko bei Racławice“)

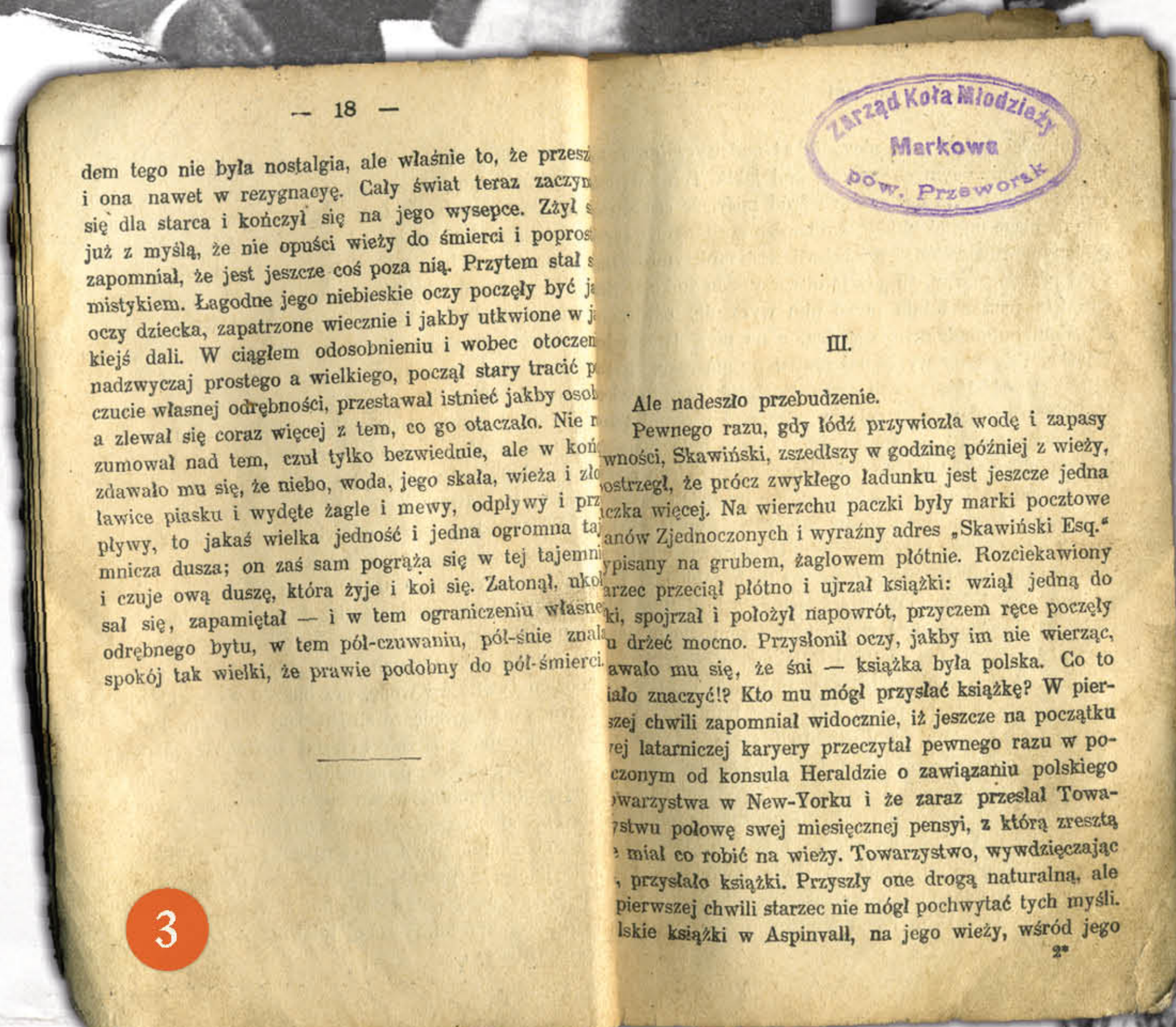
5 Po premierze spektaklu „Kordian i cham”, która odbyła się w Markowej z udziałem autora Leona Kruczkowskiego.
Nach der Uraufführung des Theaterstücks „Kordian i cham“ („Rebell und Bauer“) in Markowa, an der der Autor Leon Kruczkowski teilnahm

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

DZIAŁALNOŚĆ POLITYCZNA

POLITISCHE TÄTIGKEIT

1 Byli premier Wincenty Witos podczas oficjalnego otwarcia w 1931 r. Domu Ludowego w Markowej
Der ehemalige Ministerpräsident Wincenty Witos bei der offiziellen Einweihung des Hauses des Volkes in Markowa im Jahr 1931

2 Przemarsz mieszkańców wsi podczas Święta Ludowego w 1933 r.
Umzug der Dorfbewohner während des Volksfestes 1933

3 Książka ze zbiorów koła Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici” w Markowej, którego Józef był bibliotekarzem
Buch aus der Sammlung des Landjugendvereins „Wici“ in Markowa, dessen Bibliothekar Józef war

4 Uniwersytet Ludowy w Gaci (w gminie Markowa), którego kursantką była Wiktoria
Volkshochschule in Gać (Gemeinde Markowa), in der Wiktoria Kurse besuchte

5 Ognisko młodzieży wiejskiej; drugi z prawej Ignacy Solarz, założyciel pierwszej w Polsce Spółdzielni Zdrowia, powstałej w Markowej w 1935 r.
Zentrum der Landjugend; zweiter von rechts: Ignacy Solarz, Gründer der ersten Gesundheitsgenossenschaft in Polen, die 1935 in Markowa gegründet wurde

6 Józef Ulma (drugi z lewej w górnym rzędzie z miejscowymi działaczami Stronnictwa Ludowego)
Józef Ulma (zweiter von links in der oberen Reihe) mit lokalen Aktivisten der Bauernpartei

Samarytanie

z Markowej

Die Samariter

von Markowa

MARKOWSCY ŻYDZI

DIE JUDEN VON MARKOWA

- domy markowskich Żydów przed II wojną światową
Wohnhäuser der Juden von Markowa vor dem Zweiten Weltkrieg
- domy, gdzie urządzone były miejsca modlitwy bet ha-midrasz
Häuser, in denen sich die Betstuben des Bet ha-Midrasch befanden
- kościół parafialny pw. św. Doroty w Markowej
Pfarrkirche St. Dorothea in Markowa

1 Szymon Szyja – markowski Żyd pochodzący z Kańczugi
Szymon Szyja – ein Markowaer Jude, ursprünglich aus Kańczuga

2 Żyd pasący kozę
Jude beim Hüten einer Ziege

3 Dzieci żydowskie z Markowej ze swoim nauczycielem
Jüdische Kinder aus Markowa mit ihrem Lehrer

4 Młodzież żydowska z Markowej (około 1940 r.)
Jüdische Jugendliche aus Markowa (um 1940)

5 Żydowska karczma w Markowej
Jüdisches Gasthaus in Markowa

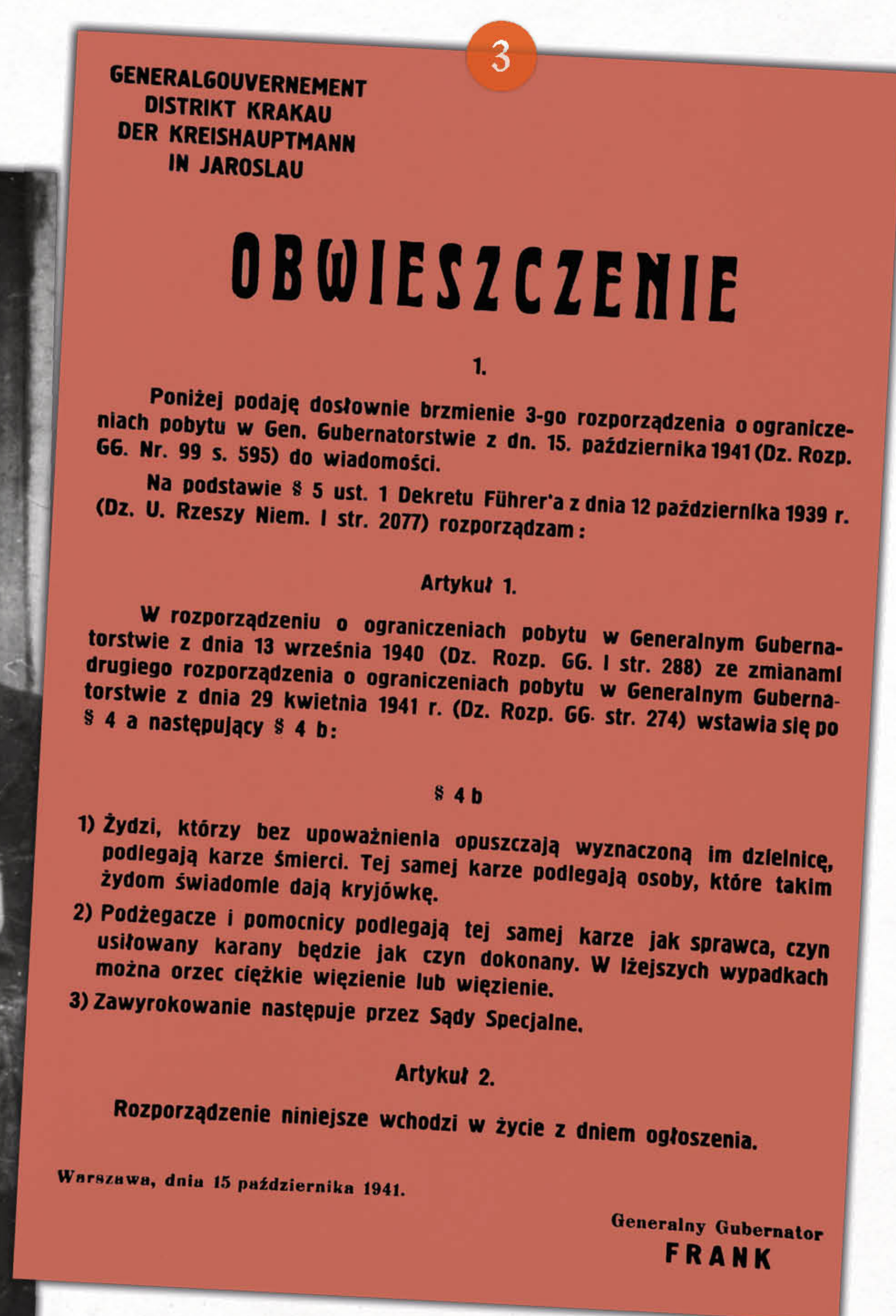
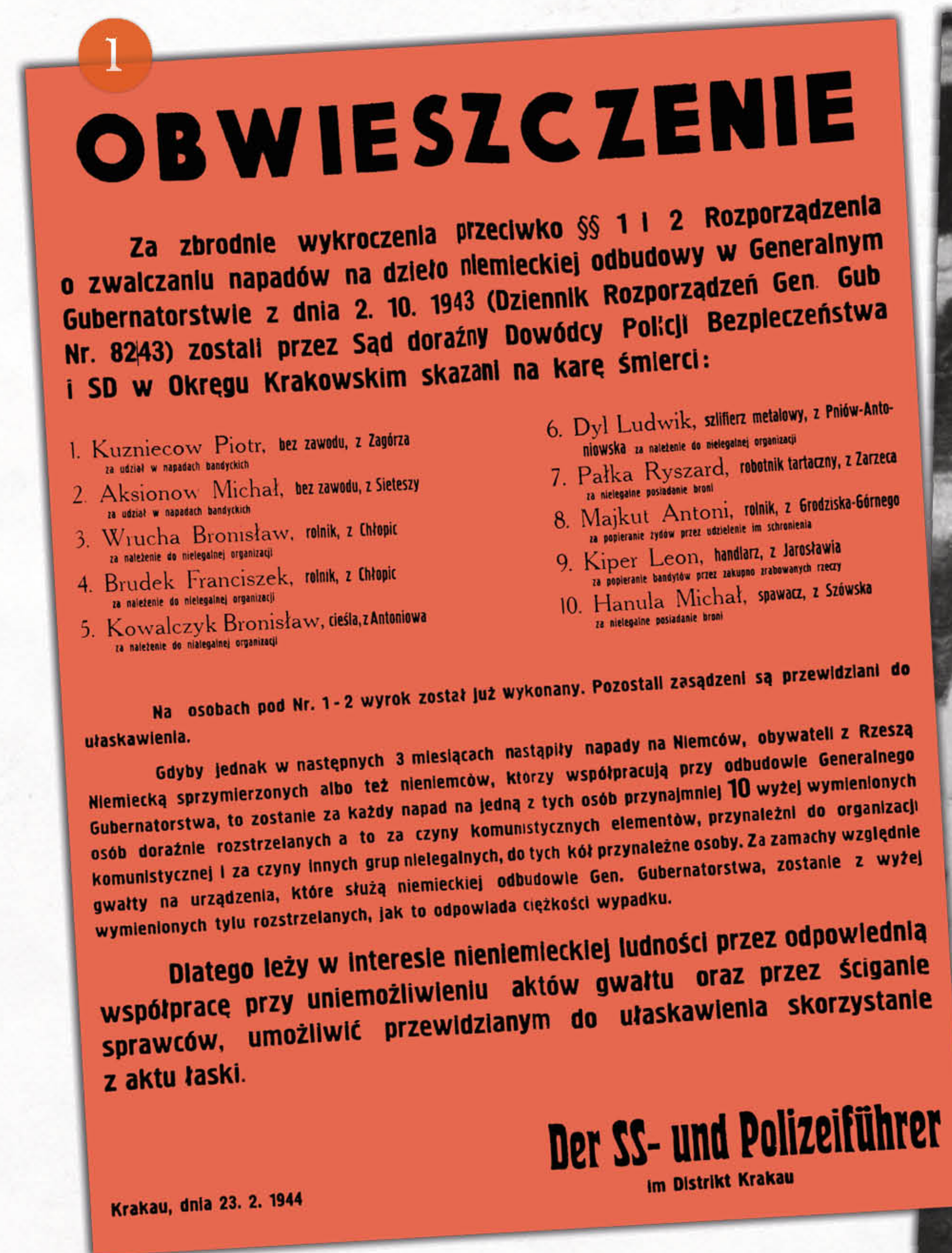
Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

OKUPACJA NIEMIECKA. „ZA POMOC ŻYDOWI – ŚMIERĆ!”

DEUTSCHE BESATZUNG. „WER JUDEN HILFT, STIRBT!“

1 Obwieszczenie z listą skazanych na karę śmierci za łamanie niemieckiego prawa okupacyjnego, w tym za pomoc Żydom (zbiory Muzeum w Przeworsku)

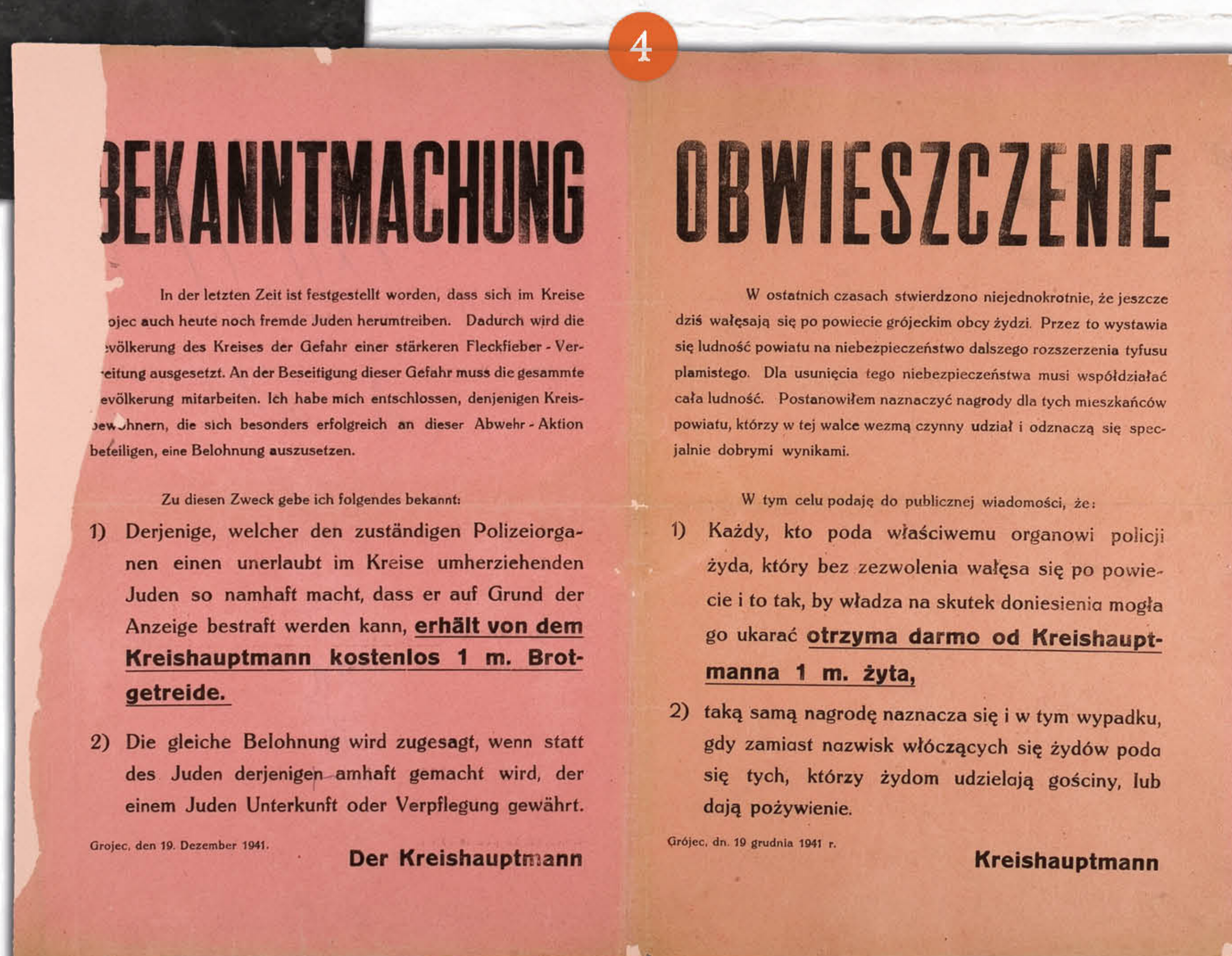
Aushang mit einer Liste von Personen, die wegen Verstößen gegen die deutschen Besatzungsgesetze zum Tode verurteilt wurden, darunter auch wegen Hilfe für Juden (Sammlung des Przeworsk-Museums)

2 Rodzina Kowalskich z Ciepeliowa – jedna z wielu polskich rodzin zamordowanych przez Niemców za pomoc Żydom (zbiory rodziny Kowalskich). Szacuje się, że za pomoc ludności żydowskiej Niemcy zamordowali około tysiąca Polaków. Wśród nich ponad dwustu mieszkało na terenie dzisiejszego województwa podkarpackiego

Familie Kowalski aus Ciepeliów – eine der vielen polnischen Familien, die von den Deutschen ermordet wurden, weil sie Juden geholfen hatten (Sammlung der Familie Kowalski). Es wird geschätzt, dass die Deutschen etwa tausend Polen ermordeten, weil sie der jüdischen Bevölkerung geholfen hatten. Mehr als zweihundert von ihnen lebten auf dem Gebiet der heutigen Woiwodschaft Podkarpackie (Karpatenvorland).

4 Niemieckie obwieszczenie, w którym władze okupacyjne ustanawiają nagrodę w postaci 100 kg żyta za wydanie ukrywających się Żydów lub pomagających im Polaków (zbiory Instytutu Pamięci Narodowej)

Deutsche Bekanntmachung, in der die Besatzungsbehörden eine Belohnung von 100 kg Roggen für die Auslieferung von versteckten Juden oder von Polen, die ihnen geholfen haben, aussetzen (Sammlung des Instituts für Nationales Gedenken)

3 Obwieszczenie, które Niemcy umieszczali także w okolicach Markowej, grożące karą śmierci Żydom opuszczającym getto, a także Polakom, którzy uciekinierom udzieliliby schronienia (zbiory Muzeum Kamienica Orsettich w Jarosławiu)

Aushang, den die Deutschen auch in der Nähe von Markowa anbrachten und auf dem Juden, die das Ghetto verließen, sowie Polen, die Flüchtlingen Zuflucht gewährten, die Todesstrafe angedroht wurde (Sammlungen des Kamienica-Orsetti-Museums in Jaroslaw)

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

POLACY RATUJĄCY ŻYDÓW NA TERENIE OBECNEGO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

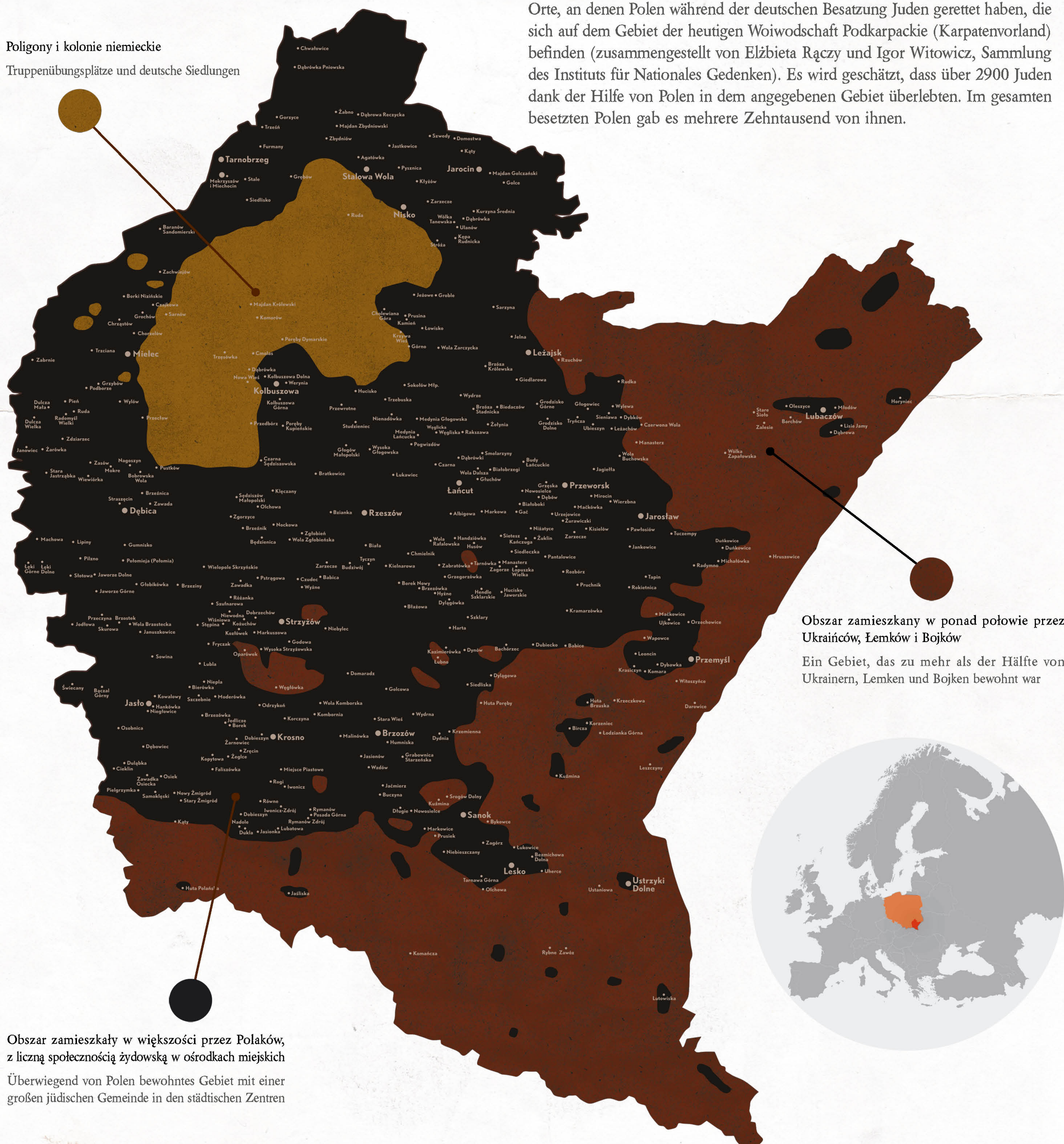
POLNISCHE JUDENRETTETTER AUF DEM GEBIET DER HEUTIGEN WOJWODSCHAFT PODKARPACKE (KARPATENVORLAND)

Miejscowości, w których Polacy ratowali Żydów podczas okupacji niemieckiej, znajdujące się na terenie obecnego województwa podkarpackiego (oprac. Elżbieta Rączy i Igor Witowicz; zbiory Instytutu Pamięci Narodowej). Szacuje się, że na wskazanym obszarze dzięki pomocy Polaków przeżyło ponad 2900 Żydów. W całej okupowanej Polsce było ich kilkadziesiąt tysięcy.

Orte, an denen Polen während der deutschen Besatzung Juden gerettet haben, die sich auf dem Gebiet der heutigen Woiwodschaft Podkarpackie (Karpatenvorland) befinden (zusammengestellt von Elżbieta Rączy und Igor Witowicz, Sammlung des Instituts für Nationales Gedenken). Es wird geschätzt, dass über 2900 Juden dank der Hilfe von Polen in dem angegebenen Gebiet überlebten. Im gesamten besetzten Polen gab es mehrere Zehntausend von ihnen.

Poligony i kolonie niemieckie

Truppenübungsplätze und deutsche Siedlungen

Obszar zamieszkały w ponad połowie przez
Ukraińców, Łemków i Bojków

Ein Gebiet, das zu mehr als der Hälfte von
Ukrainern, Lemken und Bojken bewohnt war

Obszar zamieszkały w większości przez Polaków,
z liczną społecznością żydowską w ośrodkach miejskich
Überwiegend von Polen bewohntes Gebiet mit einer
großen jüdischen Gemeinde in den städtischen Zentren

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

RODZINY Z MARKOWEJ RATUJĄCE ŻYDÓW

FAMILIEN AUS MARKOWA, DIE JUDEN GERETTET HABEN

 miejsca, w których mieszkańcy Markowej ukrywali Żydów
Orte, an denen die Einwohner von Markowa Juden versteckten

 miejsce, w którym 24 III 1944 r. Niemcy zamordowali członków rodzin Ulmów, Didnerów, Grünfeldów i Goldmanów
Ort, an dem die Deutschen am 24. März 1944 die Mitglieder der Familien Ulma, Didner, Grünfeld und Goldman ermordeten

 miejsca, w których w 1942 r. Niemcy zamordowali 41 Żydów z Markowej i jej okolic
Orte, an denen die Deutschen 1942 41 Juden aus Markowa und Umgebung ermordeten

 cmentarz parafialny w Markowej
Pfarrrfriedhof in Markowa

 kościół parafialny pw. św. Doroty w Markowej
Pfarrkirche der St. Dorothea

Michał i Maria Barowie z dziećmi Stefanią, Janiną, Weroniką, Antoniną i Antonim ukrywali u siebie troje Żydów: Chaima, Rózię i Pesię Lorbenfeldów. Po wojnie Lorbenfeldowie wyjechali prawdopodobnie do Stanów Zjednoczonych

Michał und Maria Bar und ihre Kinder Stefania, Janina, Weronika, Antonina und Antoni versteckten drei Juden in ihrem Haus: Chaim, Rózia und Pesia Lorbenfeld. Nach dem Krieg gingen die Lorbenfelds wahrscheinlich in die Vereinigten Staaten

◀ Jan i Weronika Przybylakowie z dziećmi Zofią i Bronisławem ukrywali u siebie czworo Żydów: Jakuba Einhorna, który po wojnie wyjechał do Szczecina, a ponadto trzyosobową rodzinę żydowską – małżeństwo Szmula i Siangę z córką Pesą, których losy są nieznane. Po wojnie Przybylakowie utrzymywali kontakt z Einhornem. Na zdjęciu Jan Przybylak (z lewej) i Jakub Einhorn

Jan und Weronika Przybylak mit ihren Kindern Zofia und Bronisław versteckten vier Juden in ihrem Haus: Jakub Einhorn, der nach dem Krieg nach Szczecin (Stettin) ging, und eine dreiköpfige jüdische Familie – Szmul und Sianga mit ihrer Tochter Pesa, deren Schicksal unbekannt ist. Nach dem Krieg blieb die Familie Przybylak mit Einhorn in Kontakt. Auf dem Foto: Jan Przybylak (links) und Jakub Einhorn.

Józef i Julia Barowie z córką Janiną ukrywali u siebie pięcioro Żydów: Jakuba, Itę, Joska, Gienię i Manię Riesenbachów, którzy po wojnie wyjechali najpierw do Austrii, a następnie do Kanady

Józef und Julia Bar und ihre Tochter Janina versteckten fünf Juden in ihrem Haus: Jakub, Ita, Josek, Gienia und Maria Riesenbach, die nach dem Krieg zuerst nach Österreich und dann nach Kanada gingen

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

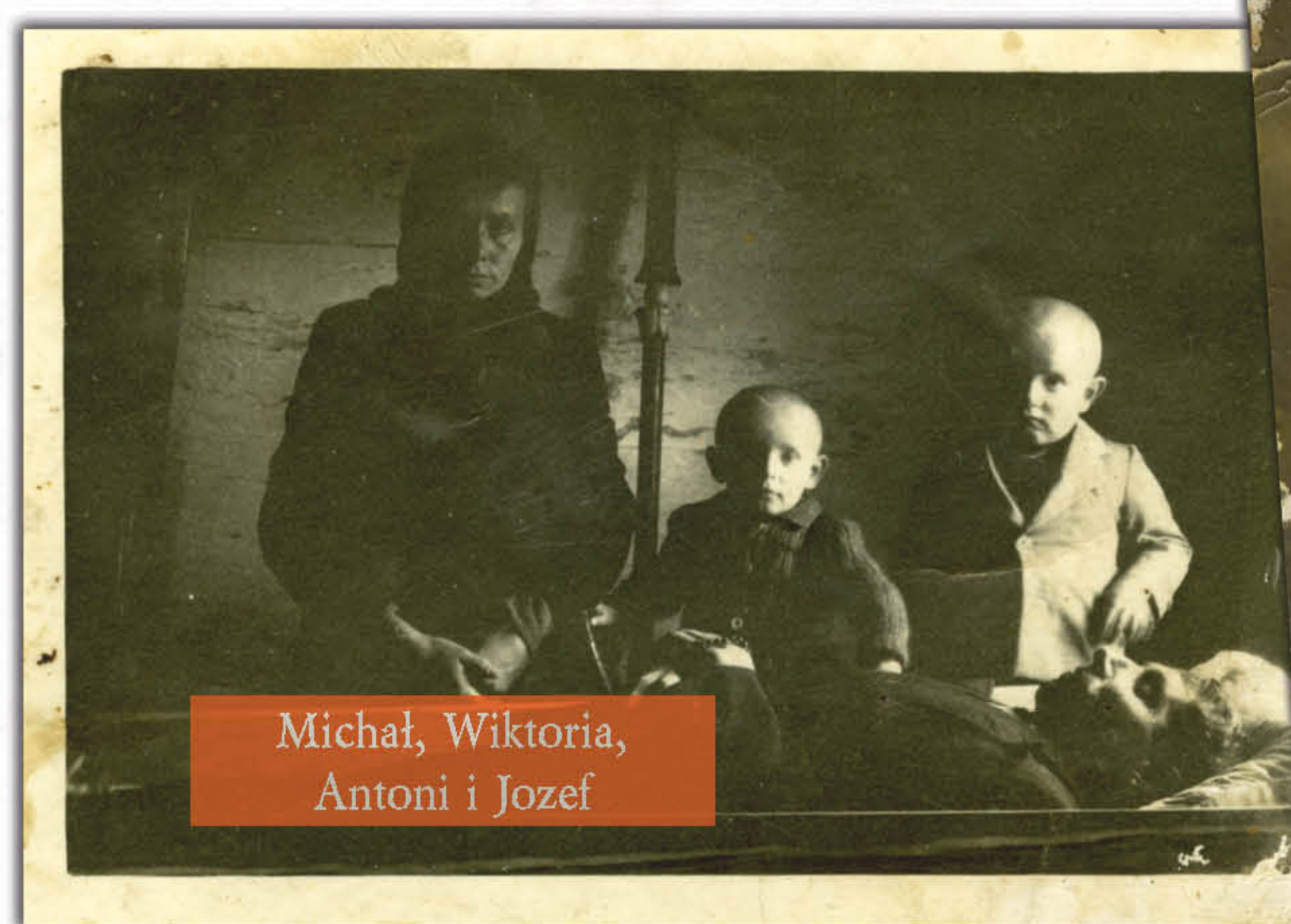
RODZINY Z MARKOWEJ RATUJĄCE ŻYDÓW

FAMILIEN AUS MARKOWA, DIE JUDEN GERETTET HABEN

▲ Michał i Katarzyna Cwynarowie z wnukiem Janem ukrywali u siebie Żyda używającego imienia Władysław, który po wojnie zamieszkał w Rzeszowie, a następnie wyjechał z Polski

Michał und Katarzyna Cwynar und ihr Enkel Jan versteckten einen Juden, der den Namen Władysław trug, der nach dem Krieg in Rzeszów lebte und später Polen verließ

▲ Michał i Wiktoria Drewniakowie z synami Antonim i Józefem ukrywali u siebie Jakuba Einhorna, który po wojnie wyjechał do Szczecina

Michał und Wiktoria Drewniak mit ihren Söhnen Antoni und Józef versteckten Jakob Einhorn, der nach dem Krieg nach Szczecin (Stettin) ging

▲ Katarzyna Bar z synem Franciszkiem, córką Stefanią i wnuczką Heleną ukrywali u siebie Jakuba Einhorna, który po wojnie wyjechał do Szczecina

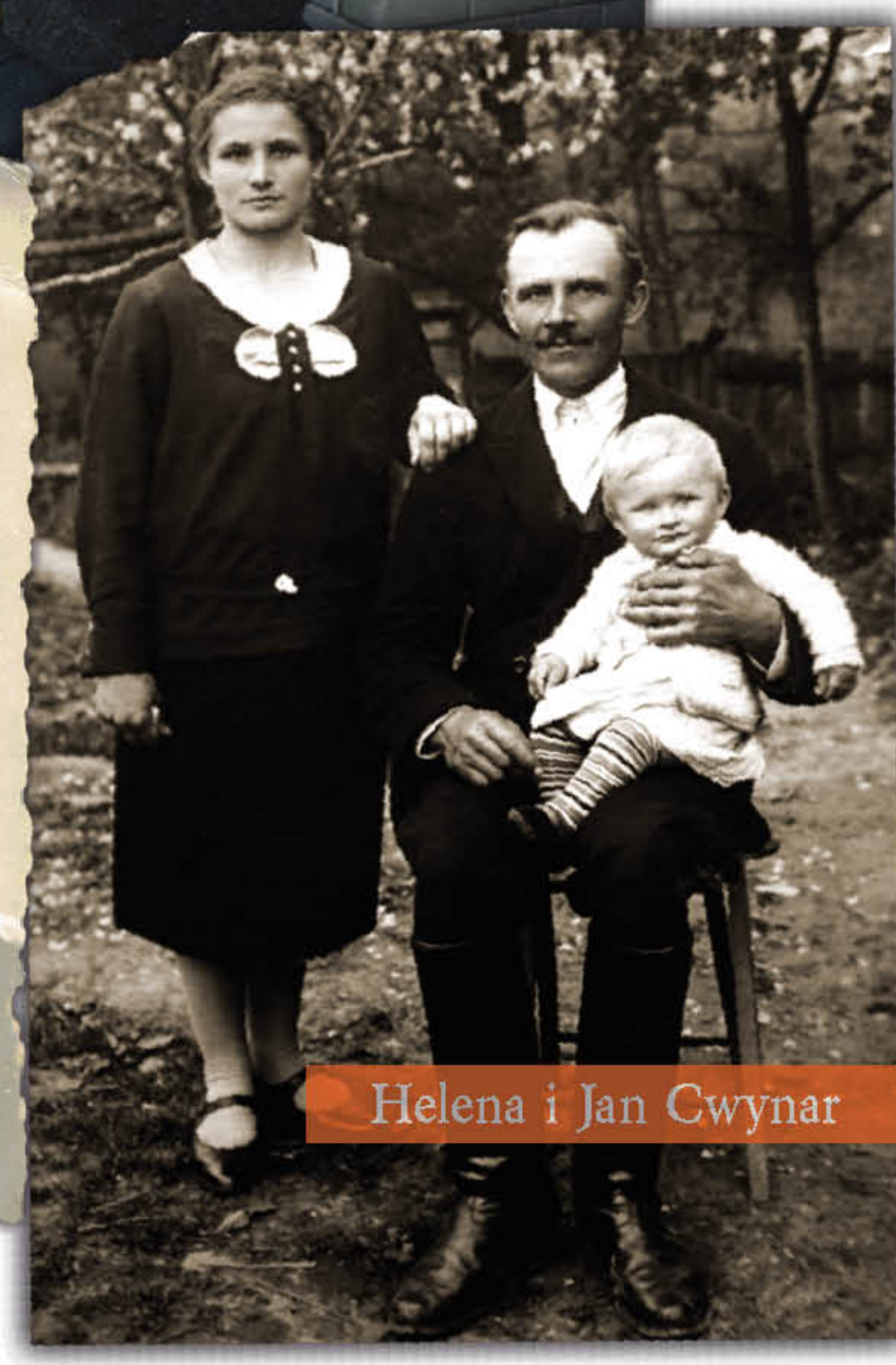
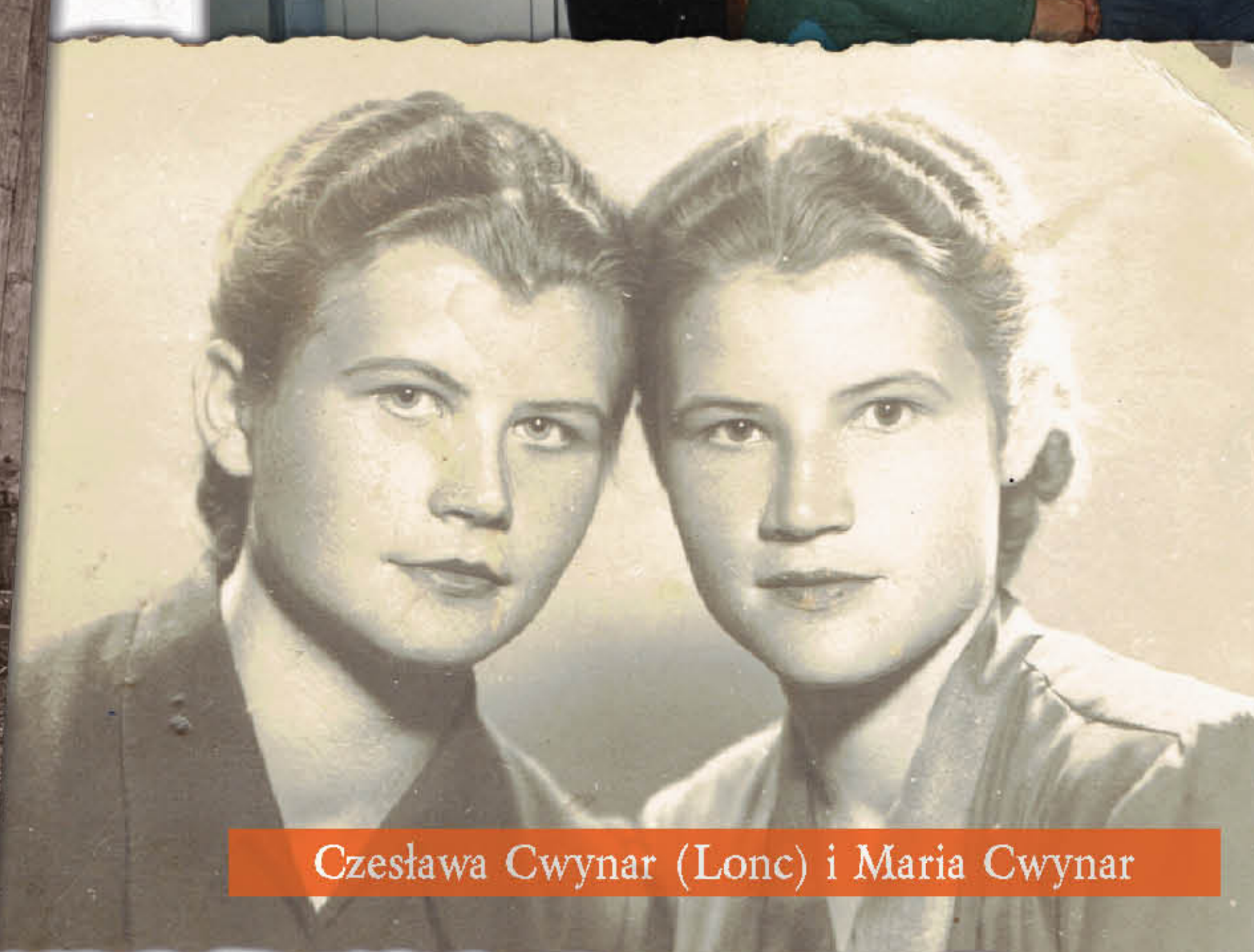
Katarzyna Bar mit ihrem Sohn Franciszek, ihrer Tochter Stefania und ihrer Enkelin Helena versteckten Jakob Einhorn, der nach dem Krieg nach Szczecin (Stettin) ging

Antoni i Dorota Szylarowie z dziećmi Zofią, Heleną, Eugeniuszem, Franciszkiem i Janiną ukrywali u siebie siedmioro Żydów: Miriam, Mońka, Abrahama, Reškę, Arona, Shirley i Leona Weltzów. Po wojnie Weltzowie wyjechali do Nowego Jorku. Rodziny starały się utrzymywać ze sobą kontakt. Na zdjęciu Helena Kielar z domu Szylar (pierwsza z prawej) podczas wizyty u Weltzów w Nowym Jorku

Antoni und Dorota Szylar und ihre Kinder Zofia, Helena, Eugeniusz, Franciszek und Janina versteckten sieben Juden in ihrem Haus: Miriam, Moniek, Abraham, Reška, Aron, Shirley und Leon Weltz. Nach dem Krieg zog die Familie Weltz nach New York. Die Familien versuchten miteinander in Kontakt zu bleiben. Auf dem Foto: Helena Kielar geb. Szylar (erste von rechts) zu Besuch bei der Familie Weltz in New York.

Helena i Jan Cwynarowie z córkami Marią i Czesławą ukrywali u siebie Abrahama Segala, który po wojnie wyjechał do Izraela. Na zdjęciu Abraham Segal z żoną Haną oraz Czesławą Lonc z domu Cwynar ze swoją rodziną

Helena und Jan Cwynar mit ihren Töchtern Maria und Czesława versteckten Abraham Segal, der nach dem Krieg nach Israel ging. Auf dem Foto: Abraham Segal mit seiner Frau Hana und Czesława Lonc geb. Cwynar mit Familie.

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

POMOC I OFIARA ULMÓW

HILFE UND AUFOPFERUNG DER FAMILIE ULMA

Nrus positionis	Anno 1944		Numerus domus	Nomen, cognomen et conditio mortui	Religio			Sexus			Dies Vitae	Morbus et Qualitas Mortis
	Mensis	Diebus			Catholica	Aut alia	Miscel.	Femib.	Mascul.			
17	24	24	246	Victoria Ulma nata Niemczak, uxor Josephi Ulma, filii Joannis Niemczak et Franciscac Klona, aarabica	/	.	.	/	.	.	32 ann. 10/12 1912	suicidii tragicum
18	24	24	246	Kamislava Ulma filia Josephi et Victoriac Niemczak (aaraba)	/	.	.	/	.	.	8 ann. 18/7 1936	suicidii tragicum
19	24	24	246	Barbara Hedwigis (bin) Ulma filia Josephi et Victoriac Niemczak (aaraba)	/	.	.	/	.	.	7 ann. 6/10 1937	suicidii tragicum
20	24	24	246	Vladislaus Ulma filius Josephi et Victoriac Niemczak (aaraba)	/	.	.	/	.	.	6 ann. 5/12 1938	suicidii tragicum
21	24	24	246	Franciscus Ulma filius Josephi et Victoriac Niemczak (aaraba)	/	.	.	/	.	.	4 ann. 3/4 1940	suicidii tragicum
22	24	24	246	Antonius Ulma filius Josephi et Victo- riac Niemczak (aaraba)	/	.	.	/	.	.	3 ann. 6/6 1941	suicidii tragicum
23	24	24	246	Maria Ulma filia Josephi et Victo- riac Niemczak (aaraba)	/	.	.	/	.	.	2 ann. 16/9 1942	suicidii tragicum
16	24	24	246	Josephus Ulma aarabum, maritus Victo- riac Niemczak, filius Martini et Franciscac Klona,							44 ann. 2/3 1900	suicidii tragicum

- 1 Zapis w parafialnej księdze zmarłych o tragicznej śmierci rodziny Ulmów
Eintrag im Sterbepbuch der Gemeinde über den tragischen Tod der Familie Ulma
- 2 Saul Goldman z Łańcuta (trzeci z prawej). Podczas okupacji niemieckiej razem z czterema synami był ukrywany przez rodzinę Ulmów
Saul Goldman aus Łańcut (dritter von rechts). Während der deutschen Besatzung wurden er und seine vier Söhne von der Familie Ulma versteckt.
- 3 Ukrywani przez rodzinę Ulmów czterej synowie Saula Goldmana
Die von der Familie Ulma versteckten vier Söhne von Saul Goldman
- 4 Zdjęcie markowskich Żydówek. Zdjęcie wykonał Józef Ulma około 1940 r. W dniu 24 III 1944 r. padły na nie krople krwi ofiar kolejnej niemieckiej zbrodni
Foto von jüdischen Frauen aus Markowa. Die Aufnahme stammt von Józef Ulma aus dem Jahr 1940 und wurde am 24. März 1944 mit Blutflecken von Opfern anderer deutscher Verbrechen beschmiert.

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

SŁUDZY BOŻY DIENER GOTTES

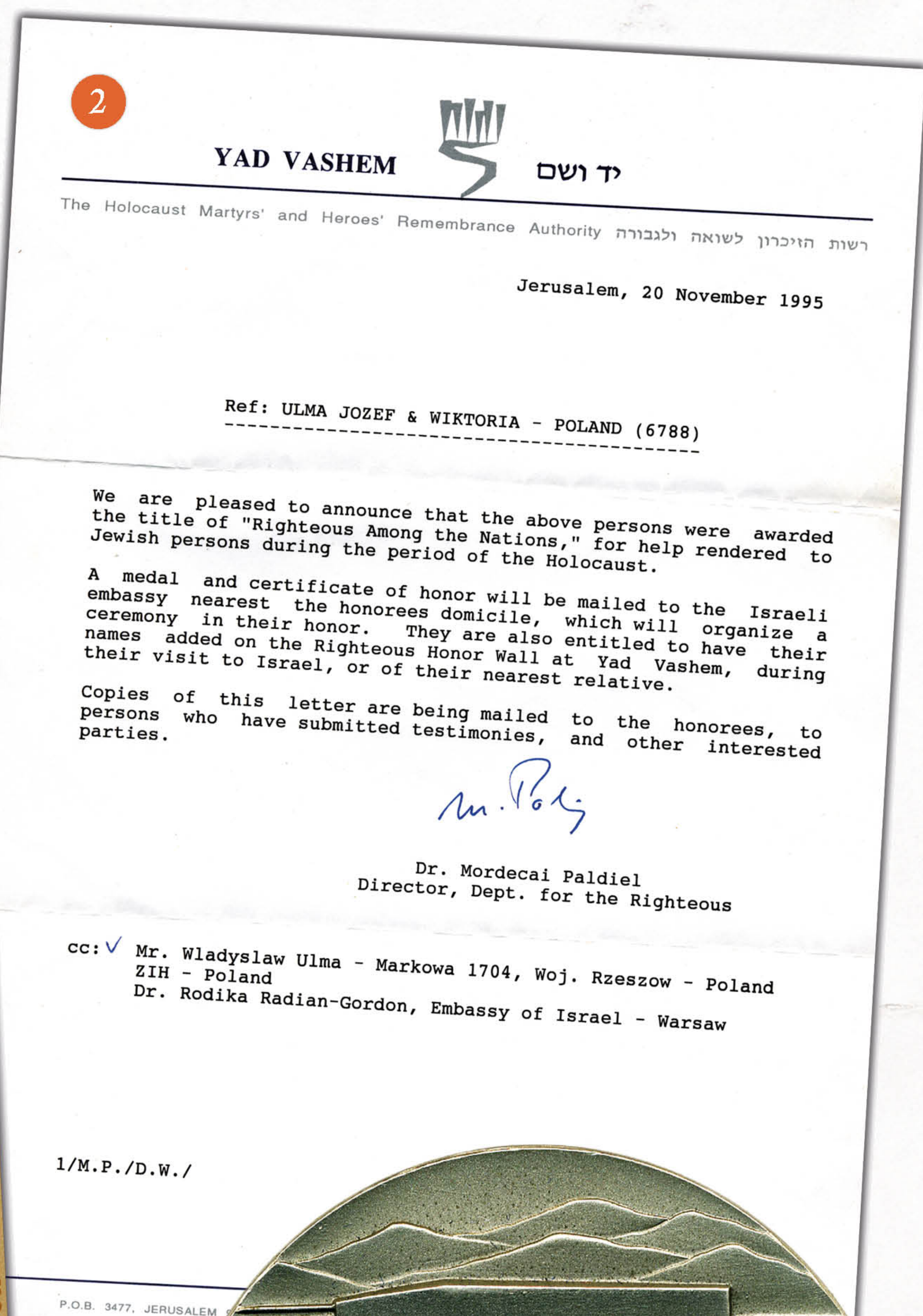

- 1 Obraz Sług Bożych Rodziny Ulmów (autorstwa Marii Monikowskiej-Tabisz)
Diener Gottes der Familie Ulma (ein Bild von Maria Monikowska-Tabisz)
- 2 Mogiła rodziny Ulmów na cmentarzu parafialnym w Markowej
Grab der Familie Ulma auf dem Pfarrfriedhof von Markowa
- 3 Dokumenty procesu beatyfikacyjnego rodziny Ulmów
Dokumente des Seligsprechungsprozesses der Familie Ulma

Samaritanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

SPRAWIEDLIWI WŚRÓD NARODÓW ŚWIATA DIE GERECHTEN UNTER DEN VÖLKERN

- 1 Dyplom Sprawiedliwych wśród Narodów Świata dla Wiktorii i Józefa Ulmów
Urkunde der Gerechten unter den Völkern für Wiktoria und Józef Ulma
- 2 Pismo Yad Vashem informujące rodzinę o uhonorowaniu tytułem Sprawiedliwych wśród Narodów Świata
Schreiben von Yad Vashem, in dem die Familie über die Verleihung des Titels „Gerechten unter den Völkern“ informiert wird
- 3 Medal Sprawiedliwych wśród Narodów Świata przyznany przez Yad Vashem Wiktorii i Józefowi Ulmów.
Medaille der Gerechten unter den Völkern, die von Yad Vashem an Wiktoria und Józef Ulma verliehen wurde

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

BEATYFIKACJA SELIGSPRECHUNG

10 września 2023 roku w Markowej, położonej w województwie podkarpackim, odbyła się beatyfikacja rodziny Wiktorii i Józefa Ulmów, zamordowanych przez Niemców podczas II wojny światowej za ukrywanie Żydów z rodzin: Didnerów, Grünfeldów i Goldmanów.

Zgromadzeni na mszy świętej pielgrzymi (ponad 30 tys. osób) byli świadkami ogłoszenia błogosławionymi nie tylko Wiktorii oraz Józefa, ale i siedmiorga ich dzieci: Stanisławy, Barbary, Władysława, Franciszka, Antoniego, Marii, a także Nienarodzonego, którego poród rozpoczął się podczas egzekucji. W trakcie mszy wniesione zostały relikwie rodziny Ulmów. Zostały one złożone w wyjątkowym relikwiarzu, przedstawiającym kościół parafialny w Markowej oraz dom rodzinny Ulmów, w którym ukrywali Żydów.

Am 10. September 2023 fand in Markowa in der Woiwodschaft Karpatenvorland die Seligsprechung des Ehepaares Wiktorija und Józef Ulma statt, die während des Zweiten Weltkriegs von den Deutschen ermordet wurden, weil sie Juden aus den Familien: Didner, Grünfeld und Goldman versteckten.

Die zum Gottesdienst versammelten Pilger (mehr als 30000 Personen) wohnten der Seligsprechung nicht nur von Wiktorija und Józef, sondern auch ihrer sieben Kinder: Stanisława, Barbara, Władysław, Franciszek, Antoni, Maria und eines Ungeborenen, dessen Geburt während der Hinrichtung einsetzte, bei. Während der Messe wurden die Reliquien der Familie Ulma hereingebracht. Diese waren in einem einzigartigen Reliquienschrein untergebracht, der die Pfarrkirche in Markowa und das Haus der Familie Ulma, in dem sie die Juden versteckten, darstellt.

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

WYSTĄPIENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ ANDRZEJA DUDY NA UROCZYSTOŚCI OTWARCIAMUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW IM. RODZINY ULMÓW W MARKOWEJ 17 MARCA 2016

[...] Dlaczego Józef Ulma i jego żona tak się zachowali? Dlaczego zdecydowali się przyjąć pod swój dach rodzinę Goldmanów? Chaima, ojca rodziny, człowieka prawie 80-letniego, kupca z pobliskiego Łańcuta, jego dorosłych synów, jego córki, wnuczkę. Dlaczego się na to zdecydowali? Czy kierowali się apelem dowództwa Polskiego Państwa Podziemnego, że jest moralnym obowiązkiem Polaków udzielać pomocy naszym współobywatelom Żydom, współobywatelom Rzeczypospolitej, wobec zagłady? Czy kierowali się tym, że znali Chaima Goldmana i całą rodzinę? Bo przecież w tej społeczności lokalnej wszyscy się znali. Czy może kierowali się biblijną przypowieścią o miłosiernym Samarytaninie, którą znaleziono podkreśloną w Biblii w domu Ulmów? Nie wiadomo... Nikt nie zna odpowiedzi na to pytanie. [...]

[...] To niezwykle przejmujące muzeum. Jestem ogromnie wdzięczny i dziękuję w imieniu Rzeczypospolitej, w imieniu wszystkich moich rodaków tym, którzy przyczynili się do jego powstania. Tym, którzy przyczynili się do tego, że Ulmowie, ich rodzina i wszyscy ci, którzy pomagali przetrwać swoim pobratymcom, współobywatelom pochodzenia żydowskiego w czasie masakry ich narodu w okresie II wojny światowej, kiedy niemieccy naziści przeznaczili ich do wyniszczenia. Dziękuję, że to muzeum jest ich wszystkich pomnikiem. Dziękuję, bo Polska, a także sprawiedliwość dziejowa bardzo takiego pomnika potrzebowała. [...]

ANSPRACHE DES POLNISCHEN STAATSPRÄSIDENTEN ANLÄSSLICH DER ERÖFFNUNGSFEIER DES MUSEUMS NAMENS „FAMILIE ULMA AUS MARKOWA“ WELCHES SICH DEN POLEN WIDMET, DIE JUDEN GERETTET HABEN 17. MÄRZ 2016

[...] Warum haben sich Józef Ulma und seine Frau auf diese Weise verhalten? Warum haben sie beschlossen, die Familie Goldman unter ihr Dach zu nehmen? Chaim, den Vater der Familie, einen Mann von fast 80 Jahren, einen Kaufmann aus dem nahe gelegenen Łańcut, seine erwachsenen Söhne, seine Töchter, seine Enkelin. Warum haben sie sich zu diesem Schritt entschlossen? Ließen sie sich von dem Appell des polnischen Untergrundstaates leiten, dass es die moralische Pflicht der Polen sei, unseren jüdischen Mitbürgern, den Mitbürgern der Republik, im Angesicht der Vernichtung zu helfen? Haben sie sich von der Tatsache leiten lassen, dass sie Chaim Goldman und die ganze Familie kannten? Denn schließlich kannte in dieser lokalen Gemeinschaft jeder jeden. Oder ließen sie sich von dem biblischen Gleichnis des barmherzigen Samariters leiten, welches in der Bibel im Haus der Familie Ulma markiert war? Keiner kennt die Antwort auf diese Frage. [...]

[...] Dies ist ein äußerst ergreifendes Museum. Ich bin sehr dankbar und möchte mich im Namen der Republik Polen und im Namen aller meiner Landsleute bei allen bedanken, die zur Einrichtung des Museums beigetragen haben. Ich möchte mich bei denen bedanken, die dafür gesorgt haben, dass die Ulmas, ihre Familie und alle Menschen, die ihren Landsleuten jüdischer Abstammung geholfen haben, das Massaker an ihrem Volk zu überleben, als die Nazis sie für die Vernichtung vorgesehen hatten. Danke, dass Sie dieses Museum zu einem Denkmal für sie alle gemacht haben. Danke - denn eine solche Gedenkstätte war für Polen dringend notwendig, auch im Sinne der historischen Gerechtigkeit. [...]

Samarytanie
z Markowej

Die Samariter
von Markowa

MUZEUM POLAKÓW RATUJĄCYCH ŻYDÓW PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ

IM. RODZINY ULMÓW W MARKOWEJ

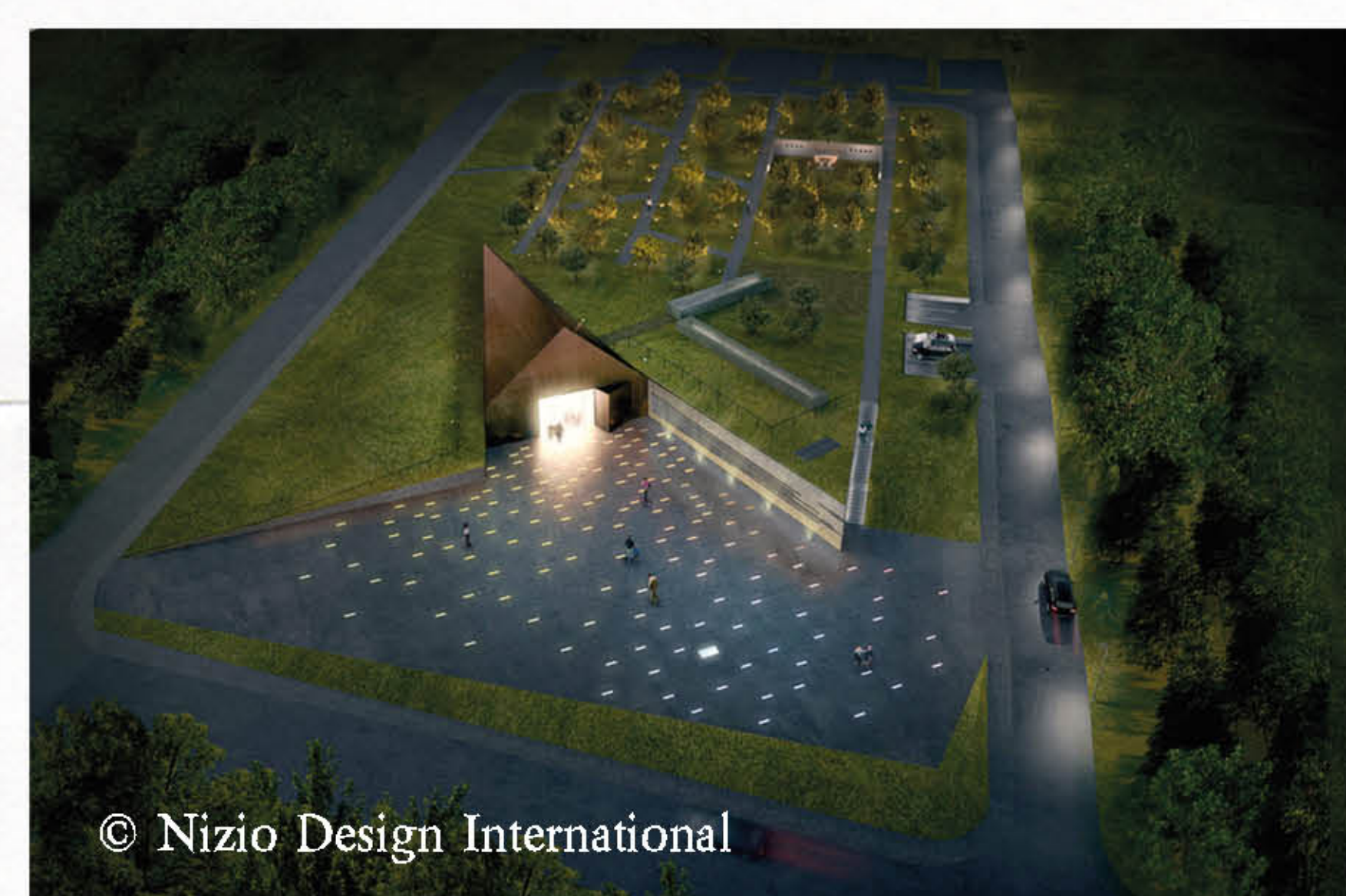
DAS FAMILIE-ULMA-MUSEUM DER POLEN, DIE IM ZWEITEN WELTKRIEG JUDEN RETTETEN, IN MARKOWA

W 2008 roku Sejmik Województwa Podkarpackiego jednomyślnie wyraził wolę powołania w Markowej Muzeum Polaków Ratujących Żydów. W imieniu Samorządu Województwa, który przekazał środki na realizację tego projektu, prace prowadzone były przez Muzeum-Zamek w Łańcucie. Częściowego wsparcia udzieliły także Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Gmina Markowa. Muzeum zostało otwarte w marcu 2016 roku. Jego projekt został opracowany przez Nizio Design International. Minimalistyczna formuła architektoniczna ma w zamyśle podkreślać drastyczność ówczesnych wydarzeń i śmiertelne niebezpieczeństwo grożące osobom niosącym pomoc Żydom pod okupacją niemiecką. Na placu muzealnym znajduje się pomnik poświęcony Ofiarom Holokaustu oraz tabliczki z nazwiskami Polaków zamordowanych za pomoc Żydom na terenie województwa podkarpackiego. Z kolei na monumentalnej ścianie umieszczono tabliczki z nazwiskami Polaków Ratujących Żydów na Podkarpaciu. Nowoczesna, multimedialna scenografia opisana jest w trzech językach: polskim, angielskim i hebrajskim. W 2019 r. odbyło się uroczyste otwarcie Sadu Pamięci – miejsca poświęconego Polakom ratującym Żydów podczas Holokaustu. Na szklanych podświetlanych tablicach, wymieniono blisko 1500 nazw wsi, miasteczek i miast, w których Polacy w czasach okupacji niemieckiej ratowali prześladowanych Żydów.

Im Jahr 2008 hat die Versammlung der Woiwodschaft Podkarpacie (Karpatenvorland) einstimmig ihren Willen bekundet, in Markowa ein Museum zu Ehren aller Polen, die Juden gerettet haben, zu errichten. Im Auftrag der Selbstverwaltung der Woiwodschaft, die die Mittel für dieses Projekt zur Verfügung stellte, wurden die Arbeiten vom Museum-Schloss in Łańcut durchgeführt. Das Ministerium für Kultur und Nationales Erbe und die Gemeinde Markowa leisteten ebenfalls Unterstützung. Im März 2016 wurde das Museum eröffnet. Das Projekt stammt von Nizio Design International. Die minimalistische architektonische Form soll die Tragweite der damaligen dramatischen Ereignisse und die tödliche Gefahr für die Judenhelfer unter der deutschen Besatzung unterstreichen. Auf dem Vorplatz des Museums befinden sich ein Denkmal für die Opfer des Holocausts und Tafeln mit den Namen von Polen, die wegen ihrer Hilfe für Juden in Podkarpacie (Karpatenvorland) ermordet wurden. An einer monumentalen Wand wiederum sind Tafeln mit den Namen von Polen angebracht, die Juden aus Podkarpacie (Karpatenvorland) gerettet haben. Die moderne, multimediale Inszenierung wird in drei Sprachen beschrieben: Polnisch, Englisch und Hebräisch. 2019 wurde der Obstgarten der Erinnerung eingeweiht, ein Ort, der den Polen gewidmet ist, die während des Holocausts Juden gerettet haben. Fast 1500 Namen von Dörfern, Städten und Gemeinden, in denen Polen während der deutschen Besatzung verfolgte Juden gerettet haben, sind auf beleuchteten Glastafeln verzeichnet.

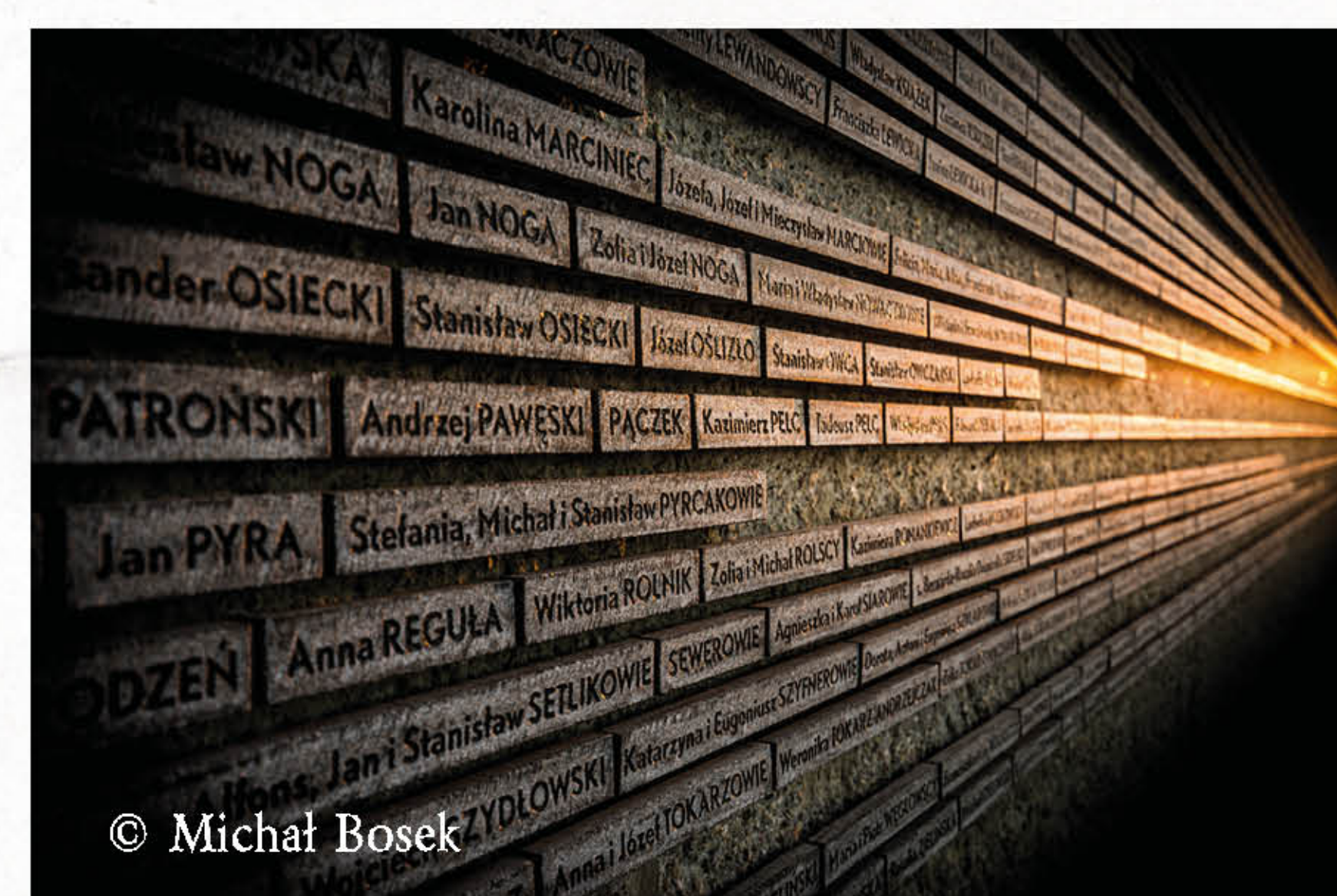
© Concept Music Art / Grzegorz Kozak

© Nizio Design International

© Sławomir Kasper

© Michał Bosek

THE ULMA FAMILY MUSEUM
OF POLES
SAVING JEWS
IN WORLD WAR II

Patron Honorowy Wystawy:
Ehrenschriftherr der Ausstellung:

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA PODKARPACIEGO
MARSCHALL DER WOJEWODSCHAFT
KARPATENVORLAND

Organizatorzy:
Veranstalter:

PODKARPACIE
WOJEWÓDZTWO PODKARPACIE
WOJEWODSCHAFT KARPATENVORLAND

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
INSTITUT FÜR NATIONALES GEDENKEN

Partner: Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP
Partner: Ministerium für Auswärtige Angelegenheiten der Republik Polen

Autor wystawy: dr Mateusz Szytma (Instytut Pamięci Narodowej)
Autor der Ausstellung: Dr. Mateusz Szytma (Institut für Nationales Gedenken)

Opracowanie graficzne: Marcin Krzanicki, Szymon Węglowski, Rafał Pękalski
Graphische Gestaltung: Marcin Krzanicki, Szymon Węglowski, Rafał Pękalski

Produkcja: Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego (Podkarpacie)
Koordynacja: Krzysztof Zajczkowski
Produktion: Marschallamt der Woiwodschaft Podkarpacie (Karpatenvorland)
Koordination: Krzysztof Zajczkowski

Opracowanie graficzne map na podstawie badań i materiałów Oddziałów Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie i Krakowie oraz wizualizacja Muzeum: Nizio Design International

Grafische Gestaltung der Karten auf der Grundlage von Recherchen und Materialien der Niederlassungen des Instituts für Nationales Gedenken in Rzeszów und Kraków (Krakau) sowie Visualisierung des Museums: Nizio Design International

Organizatorzy wyrażają podziękowania za udzieloną pomoc osobom i instytucjom, które udostępniły materiał ikonograficzny
Die Organisatoren bedanken sich bei den Personen und Institutionen, die das ikonographische Material zur Verfügung gestellt haben.

